

POŠTOVANJE UNIVERZALNIH LJUDSKIH PRAVA U ODJELJENJU ZA
MALOLJETNIKE KPD PODGORICA

Doc. dr Valentina Smolović, defektolog-specijalni pedagog³²⁷

Podgorica

Apstrakt: Svako ljudsko biće rađa se slobodno i jednako u dostojanstvu i pravima. Od tada pa do danas donijeto je mnoštvo međunarodnih dokumenata koji štite čovjeka, ali Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948) je nešto što je utemeljilo sve ostale dokumente i deklaracije i otvorile put daljeg napretka društva i čovječanstva uopšte. Međutim, međunarodna pravila i garancije nisu uvijek garancija da će se sačuvati prava slabijih. Ti standardi su usvojeni u najboljoj namjeri, priznati od najvećeg broja država i isključivo namijenjeni dobrobiti cijelog čovječanstva. Ukoliko su ljudska prava neotuđiva i ne mogu se oduzeti iz bilo kog razloga, znači da pripadaju svim ljudima pa i onima koji se nalaze na izdržavanju kazne. Međutim, međunarodna pravila ne mogu da obezbijede savršen zatvorski sistem. Pravila, koja propisuju međunarodne konvencije, treba da budu osnovni minimum koja zatvori ne bi smjeli da zanemare jer se njima obezbjeđuju minimalni uslovi za humano i efikasno obavljanje uloge koja je povjerena zatvorima. Zbog toga je u Crnoj Gori, kao i u ostalim državama regiona, ustanovljeno osnovno načelo krivično-pravnog sistema kojim se promovise poštovanje ljudskog dostojanstva ličnosti i humani odnos prema čovjeku. Kada su u pitanju maloljetni izvršioци krivičnih djela u Crnoj Gori, Skupština Crne Gore je dana 20. decembra 2011. godine donijela Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku kojim se uređuje postupanje prema maloljetniku kao učiniocu krivičnog djela, djetetu i maloljetniku kao učesniku u postupku, koje se zasniva na poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda uz uvažavanje najboljih interesa maloljetnih lica, vodeći računa o njihovoj zrelosti, stepenu razvoja, sposobnostima i ličnim svojstvima, kao i težini krivičnog djela, a u cilju njihove rehabilitacije i socijalne reintegracije. Donošenjem ovog Zakona nastupa novi period u maloljetničkom pravosuđu u Crnoj Gori. Prema Međunarodnoj konvenciji o pravima djeteta sve aktivnosti koje se tiču maloljetnih lica moraju da se sprovedu u njihovom najboljem interesu. Samim tim i lišenje slobode mora da bude mjera koja se primjenjuje tek kao poslednje sredstvo i to u najkraćem mogućem obliku i samo u specijalnim slučajevima.

Ključne riječi: Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, maloljetnik kao izvršilac krivičnog djela.

UVOD

Odjeljenje za maloljetnike koje se nalazi u sastavu Kazneno – popravnog doma Podgorica, kao jedna od organizacionih jedinica Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, predstavlja dio sistema koji čini integralni dio ukupne društvene brige o djeci u sukobu sa zakonom u Crnoj Gori. Kao takva institucija počela je sa radom 2016. godine. Zaokružujući reformu kaznenog prava u decembru 2011. godine donijet je, za tadašnje prilike savremeniji od prethodnih, Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku da bi već 2018. godine bio donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku kojim se uređuje postupanje prema maloljetniku kao učiniocu krivičnog djela, djetetu i maloljetniku kao učesniku u postupku, koje se zasniva na poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda uz uvažavanje najboljih interesa maloljetnih lica, vodeći računa o njihovoj zrelosti, stepenu razvoja, sposobnostima i ličnim svojstvima, kao i težini

³²⁷ smolovicvanja68@gmail.com

krivičnog djela, a u cilju njihove rehabilitacije i socijalne reintegracije”(Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). U Odjeljenju za maloljetnike izvršavaju se institucionalna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa kao i kazna maloljetničkog zatvora osoba muškog pola. Lica ženskog pola izvršavaju institucionalnu mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa odnosno maloljetnički zatvor odvojeno od lica muškog pola, još uvijek u okviru Odjeljenja za žene.

Društvena briga o djeci u Crnoj Gori obuhvata jasno definisanu politiku, utvrđene zakonske propise, razrađen sistem službi i institucija kao i širok dijapazon mjera i aktivnosti. Poslije otkrivanja izvršenja krivičnog djela slijedi procjena najboljeg interesa djeteta na način što se određuje adekvatan tretman dok bi krug trebao da se završi mjerama naknadnog staranja i brige o djeci kako bi se spriječio povrat kod mladih ljudi, a samim tim i novi tretman. Međutim, u Crnoj Gori je to, možemo slobodno reći, najtanja karika. Ustanova u kojoj se izvršavaju institucionalne mjere, jedna upućivanje u ustanovu zavodskog tipa a druga izvršenje kazne maloljetničkog zatvora treba da predstavlja integrisanu cjelinu u kojoj se djeci upravo nude usluge koje bi trebalo da u potpunosti odgovaraju njihovim potrebama kako bi se pružanjem zaštite i pomoći maloljetnim učiniocima krivičnih djela, vršenjem nadzora, opštim i stručnim osposobljavanjem i razvijanjem lične odgovornosti, obezbijedili vaspitanje i pravilan razvoj, sa ciljem da ubuduće ne vrše krivična djela.

Princip poštovanja ličnosti maloljetnika podrazumeva brigu za trajne interese maloletnika, njegovo prihvatanje onakvog kakav on stvarno jeste sa svim njegovim potencijalima i slabostima i nastojanju da se prevaziđu postojeće slabosti, ali i otkriju, razbude i razviju postojeći potencijali, putem jednog profesionalnog, stručnog, korektnog odnosa međusobne saradnje, poverenja i uvažavanja, pri čemu se maloletniku pruža mogućnost da aktivno učestvuje u izboru, postavljanju i realizaciji programa sopstvenog preobražaja (Stakić, 1991).

KOMPONENTE ODJELJENJA ZA MALOLJETNIKE

Odjeljenje za maloljetnike namijenjeno je djeci i mladim punoljetnim licima čiji su problemi i potrebe takve vrste da pored izdvajanja iz sredine u kojoj žive, treba primijeniti i pojačane mjere nadzora i posebne programe vaspitanja. Ono ne pripada sistemu ustanova za društvenu zaštitu dece u sukobu sa zakonom, već tzv. penitencijarnom sistemu (Stakić, 2009). Kao takvo Odjeljenje za maloljetnike je dobro organizovano i izdvojena institucija koja ipak ne funkcioniše kao samostalna institucija nego u sastavu kazneno-popravnog doma za odrasla lica u Spužu-Podgorica.

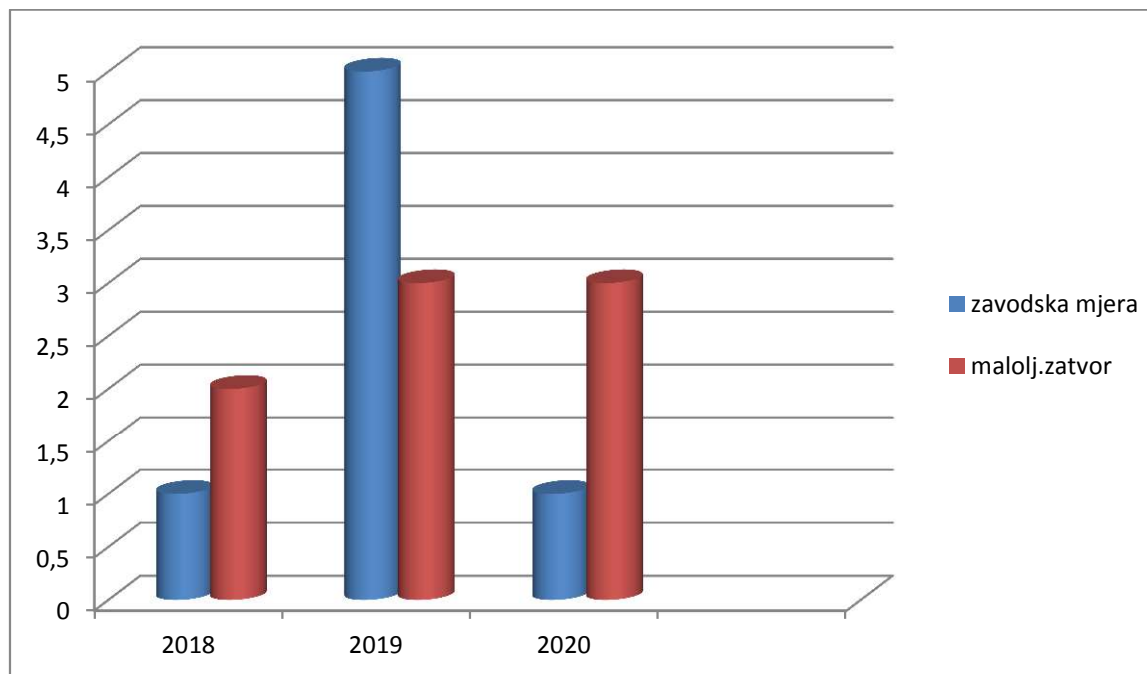
Prema međunarodnoj Konvenciji o pravima djeteta “sve aktivnosti koje se tiču maloletnika moraju da se sprovode u njihovom interesu”(Konvencija o pravima deteta, 1989). Pored Konvencije o pravim djeteta vrlo bitan dokument u korpusu međunarodnih dokumenata koji reguliše položaj maloljetnika u zatvoru jesu Pravila Ujedinjenih nacija o zaštiti maloljenika lišenih slobode. U njima se navodi da je osnovna svrha lišenja slobode maloljetnika njihova resocijalizacija (Gecić, 2002.). Prava i slobode ostvaruju se na osnovu Ustava i potvrđenih međunarodnih sporazuma. Svi su pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo (Ustav Crne Gore, 2007).

PRIJEM ODNOSNO SMJEŠTAJ MALOLJETNIH LICA

Prilikom prijema na izvršenje institucionalne mjere - ustanove zavodskog tipa kao i kazne maloljetničkog zatvora utvrđuju se identitet maloljetnika, njegovo zdravstveno stanje, identitet zakonskog zastupnika maloljetnika, datum i vrijeme prijema i popisuju lične stvari koje su predate na čuvanje, fotografiše se i uzima otisak prsta (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). U 2018. godini u Odjeljenju za maloljetnike primljena su 3 maloljetnika, 2 sa izrečenom kaznom maloletničkog zatvora i 1 sa institucionalnom mjerom upućivanje u ustanovu zavodskog tipa, 2019. primljeno je 8 maloljetnika, 3 sa izrečenom kaznom maloljetničkog zatvora i 5

sa institucionalnom mjerom upućivanje u ustanovu zavodskog tipa, a 2020. godine primljena su 4 maloljetnika, 3 sa izrečenom kaznom maloletničkog zatvora i 1 sa institucionalnom mjerom upućivanje u ustanovu zavodskog tipa što se može vidjeti iz grafikona 1. Zbog različitog vremenskog perioda dolaska, različitih visina kazni u Odjeljenju za maloljetnike nikada nije konstantan broj u dužem vremenskom intervalu.

Grafikon 1.

Organizacija rada i života u Odjeljenju za maloljetnike bliže se uređuje Pravilnikom o Kućnom redu koji je donešen u skladu sa odredbama Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku – dio koji se odnosi na maloljetnike. Prilikom prijema na izvršenje institucionalne mjere-ustanova zavodskog tipa, odnosno kazne maloletničkog zatvora maloljetniku se moraju, na jeziku i na način koji razumije, dati potrebna obavještenja o pravilima smještaja i druga obavještenja koja se odnose na izvršenje ovih institucionalnih mjera. Ove informacije se moraju odmah saopštiti i zakonskom zastupniku(po pravilu) (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). Mora se voditi računa da se ispoštuju minimalni standardi vezani za veličinu životnog prostora, osvjjetljenje i ventilaciju prostora, pristup mokrom čvoru i sanitarnim uređajima, namještaju u kojem bi se odlagali privatni predmeti (kasete, fijkari i druge pogodne stvari koje bi bile od koristi maloljetniku tokom boravka u Odjeljenju za maloljetnike).

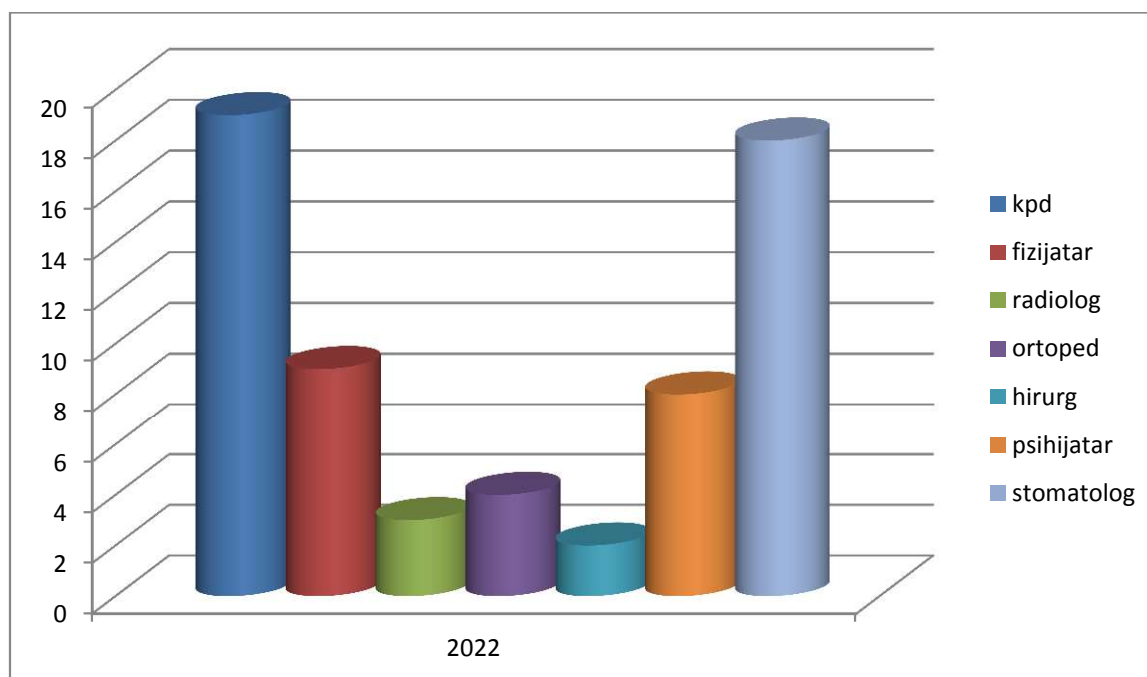
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Nakon prijema maloljetnika u Odjeljenje obaviće se zdravstveni pregled i otvoriće se zdravstveni karton. “Zdravstvene službe ustanove moraju da se potrudu da otkriju i leče sve telesne i duševne nedostatke i bolesti koje bi mogle biti smetnja rehabilitaciji zatvorenika. U tom cilju treba preduzeti svako medicinsko, hirurško i psihijatrijsko lečenje koje se smatra za neophodno” (Skup minimalnih pravila, UN). Ono što je jako bitno i treba naglasiti jeste da fizičko i mentalno zdravlje zatvorenika čini najvažniji i najkritičniji aspekt života u zatvoru.

U toku 2020. godine (podaci dobijeni iz Uprave za izvršenje krivičnih sankcija samo za jednu godinu) u Odjeljenju za maloljetnike obavljena su 63 pregleda što se može vidjeti iz grafikona 2. Od toga bilo je 19 pregleda u okviru zatvorske jedinice, 9 pregleda fizijatra, 3 pregleda ortopeda, 2 pregleda hirurga, 8 pregleda psihijatra kao i 18 pregleda stomatologa. Jednom godišnje vrši se sitematski pregled za sva lica koja su u Odjeljenju a koji obuhvata internistički nalaz i laboratorijsku dijagnostiku. Ono što je za pohvalu jeste svakako činjenica da se posebna pažnja zdravstvene službe

odnosi na obezbjeđivanje adekvatne i blagovremene zdravstvene zaštite maloljetnih stanovnika Odjeljenja za maloljetnike.

Grafikon 2.

Iako su djelimično onemogućeni da se sami brinu o svom zdravlju, s obzirom na to da se nalaze na izvršenju vaspitne mjere odnosno izdražavanju kazne maloljetničkog zatvora, maloljetnici imaju obavezu da vode računa o svom zdravlju, da se redovno kupaju, da peru zube, da održavaju higijenu prostorija u kojima borave. Vrlo često se dešava da jednostavno nisu zainteresovani za određene osnovne radnje, u tom smislu nemoguće ih je natjerati osim kada to propiše ljekar a sve u cilju njihovog zdravlja ili bezbjednosti ostalih maloljetnika koji se nalaze u Odjeljenju. Da bi bili zdravi mora se voditi računa i o njihovoj ishrani. Spremanje obroka se vrši na osnovu predviđenih kalorijskih jedinica a jelovnik kontrolirše nutricionista, odnosno glavni kuvar. Pored glavnog obroka zastupljeno je voće ili neka slatka poslastica. Vrlo često u kuhinji-trpezariji u kojoj borave spremaju sami sebi hranu (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012).

POJEDINAČNI PROGRAMI I AKTIVNOSTI

Po prijemu u Odjeljenje, obavljenom zdravstvenom pregledu, pristupa se izradi prvog psihološkog, obrazovnog i socijalnog izveštaja. Psihosocijalnu dijagnostiku obavlja tim stručnjaka UIKS-a i to psiholog, socijalni radnik i pravnik koji utvrđuju faktore bitne za određenu vrstu i nivo vaspitavanja, brige i intervencije, donosi se plan i program rada sa maloljetnikom a najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema. Za sprovođenje pojedinačnog programa maloljetnici se raspoređuju u vaspitne grupe prema uzrastu, duševnoj razvijenosti i drugim ličnim svojstvima. Za praćenje primjene pojedinačnog programa određuje se stručno lice – vaspitač (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). Lica koja rade sa maloljetnikom tokom izvršenja vaspitne mjere odnosno izdržavanja kazne, trebalo bi, predviđeno Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, da posjeduju znanja iz oblasti pedagogije, psihologije i penologije. U konkretnom slučaju, vaspitači u Odjeljenju za maloljetnike ne posjeduju adekvatna znanja koja bi im pomogla u radu sa maloljetnicima.

Aktivnosti u okviru pojedinačnih programa postupanja usmjerene su na obrazovanje, lični i socijalni razvoj, stručno osposobljavanje, rehabilitaciju i pripreme za otpust maloljetnika. Kada je u pitanju školovanje maloljetnika ustanova se trudi što je moguće više da se djeca uključe u obrazovni process. Svaki zatvor treba da nastoji da svim zatvorenicima omogući pristup obrazovnim programima koji su

što je moguće sveobuhvatniji i koji zadovoljavaju njihove individualne potrebe, istovremeno vodeći računa o njihovim težnjama. Posebna pažnja poklanja se obrazovanju mlađih zatvorenika i zatvorenika s posebnim potrebama. Što je moguće više, obrazovanje zatvorenika treba da bude integrisano u obrazovni sistem države, tako da nakon izlaska iz zatvora mogu bez teškoća da nastave obrazovanje i da se sprovodi pod pokroviteljstvom obrazovnih institucija van zatvora (Evropska zatvorska pravila, 2006). Međutim, vrlo često se dešava da djeca nisu zainteresovana te je nemoguće podstaći ga i motivisati da nastave školovanje. U prethodnom periodu osoba ženskog pola koja je bila na izvršenju vaspitne mjere upućivanje u ustanovu zavodskog tipa pokazala je zainteresovanost za školske aktivnosti, uprava ustanove dozvolila je da se školuje van kruga ustanove, vožena je od strane službe obezbjeđenja u civilu na nastavu u susjednu opštinu, psiholog u ustanovi se angažovao da joj pomogne u pogledu savladavanja školskog gradiva i na kraju prvog razreda ostvarila je vrlodobar uspjeh. U okviru Odjeljenja postoji biblioteka, ne sa velikim fondom knjiga, ali za njihove potrebe sasvim dovoljna. Nekad su raspoloženi za čitanje, nekad ne. S obzirom na to da imaju mnogo slobodnog vremena zaposleni se trude da im na neki način prekrate dokolicu na način što se organizuju psihološke radionice, kreativne sekcije tipa izrada dekupaža, likovne sekcije ne bi li bar na kratko zaboravili gdje se nalaze.

RAD MALOLJETNIKA

U cilju sticanja radnih navika i sposobnosti za uobičajene uslove života i rada na slobodi, u Odjeljenju za maloljetnike organizuje se rad maloljetnika (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). Rad nije obavezan, naročito ne za maloljetna lica. Ali ako je zainteresovan za rad i bude angažovan maloljetnik ima pravo na naknadu, odmor i druga prava po osnovu rada, u skladu sa opštim propisima o radu. Naknadom za rad maloljetnik slobodno raspolaže. U Odjeljenju za maloljetnike rad se uglavnom sastoji u održavanju higijene prostorija u kojima borave, spavaju. Nekad ih angažuju u radionicama kada pokažu zainteresovanost za neki vid zanata. Međutim, ono što je interesantno je podatak da se vrlo brzo dogodi da naprave neki disciplinski prestup i tada se njihov angažman tu završava.

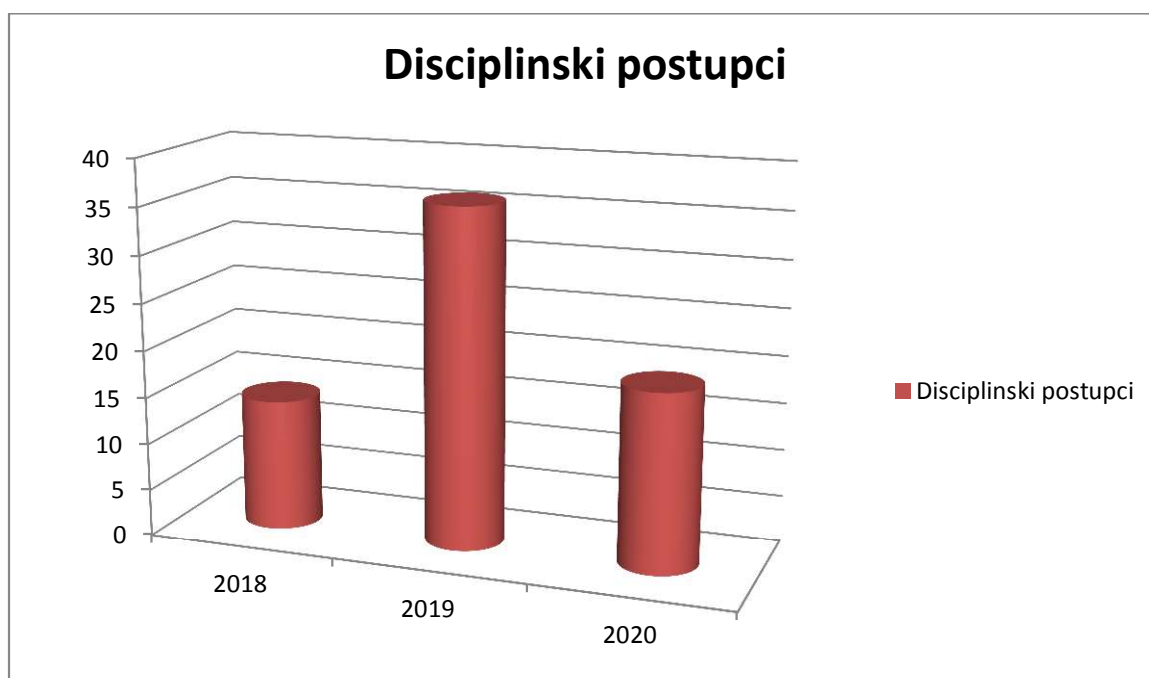
NAGRADE

Za aktivno učešće u ispunjavanju pojedinačnih programa i postignute rezultate u prevaspitavanju rukovodilac Odjeljenja za maloljetnike može davati maloljetniku sljedeće nagrade: slobodan izlazak u grad; posjetu kulturno-prosvjetnim i sportskim priredbama izvan odjeljenja za maloljetnike; posjetu porodici i srodnicima u dane vikenda i praznika; učestvovanje u radnim akcijama, kulturnim i sportskim takmičenjima izvan odjeljenja za maloljetnike; odsustvo do sedam dana (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). Nagrade se uglavnom ostvaruju zbog dobrog vladanja i poštovanja kućnog reda a sve u skladu sa klasifikacionim grupama i vremenom provedenim u Odjeljenju.

POVREDE KUĆNOG REDA I DISCIPLINSKE MJERE

Iako je u Odjeljenju za maloljetnike mali broj lica na izvršenju institucionalnih mjera- zavodskih mjera kao i kazne maloljetničkog zatvora, zbog povrede odredbi kućnog reda u Odjeljenju za maloljetnike i radne discipline, obaveza iz pojedinačnog programa postupanja i naloga ovlašćenih lica maloljetniku izriču se različite disciplinske mjere, i to oduzimanje dodijeljene pogodnosti, izdvajanje u posebnu prostoriju. U periodu od 2018-2020. godine, što se može vidjeti u grafikonu 3. Ukupno je izvršeno 69 disciplinskih prestupa, od toga u 2018.godini 14, u 2019. 36, dok je u 2020. godini izvršeno 19 disciplinskih postupaka.

Grafikon 3.

Na pokretanje i vođenje disciplinskog postupka i izvršenje disciplinskih mjera primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti. Niko ne smije biti podvrgnut mučenju, ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju (Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, 1950).

OBUSTAVA IZVRŠENJA I IZMJENA ODLUKE O VASPITNIM MJERAMA

Tokom boravka u Odjeljenju a zbog dobrog vladanja moguće je izmjeniti odluku o izrečenoj vaspitnoj mjeri institucionalnoj mjeri upućivanje u ustanovu zavodskog tipa, u skladu sa zakonom. Predlog za izmjenu mjere donosi sud koji je u prvom stepenu donio rješenje o vaspitnoj mjeri, ako sam nađe da je to potrebno ili na predlog državnog tužioca za maloljetnike, maloljetnika, njegovog zakonskog zastupnika, Odjeljenja ili organa starateljstva kojem je povjeren nadzor nad maloljetnikom. Prije svakog donošenja odluke potrebno je saslušati državnog tužioca za maloljetnike, maloljetnika, zakonskog zastupnika maloljetnika, a pribaviće i potrebne izveštaje od Odjeljenja u kojoj se izvršava institucionalna mjera, odnosno od organa starateljstva ili drugih organa i ustanova koje mogu dati podatke o maloljetniku. Na sjednicu se pozivaju i obavezno prisustvuju maloljetnik i njegov zakonski zastupnik, državni tužilac za maloljetnike, branilac i predstavnik Stručne službe nadležnog suda, a o sjednici se obavještava predstavnik Odjeljenja za maloljetnike i predstavnik organa starateljstva. Odluku o obustavljanju, izmjeni odluke o vaspitnoj mjeri ili o uslovnom otpustu donosi sudija za maloljetnike, odnosno vijeće za maloljetnike nadležnog suda. U prethodnom periodu u Odjeljenju za maloljetnike došlo je do izmjene 6 vaspitnih mjera na predlog ustanove ili Stručne službe.

USLOVNI OTPUST

O uslovnom otpustu maloljetnika osuđenog na kaznu maloljetničkog zatvora odlučuje sud koji je donio odluku kojom je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u prvom stepenu, u vijeću, na osnovu izvještaja o vladanju maloljetnika za vrijeme izvršenja kazne maloljetničkog zatvora (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). Odluka o uslovnom otpustu maloljetnika dostavlja se organizacionoj jedinici Ministarstva, koja i vodi evidenciju o krivičnim

sankcijama, maloljetniku i njegovom zakonskom zastupniku. Dešava se da po izlasku iz Odjeljenja maloljetnik izvrši novo krivično djelo tako da o opozivanju uslovnog otpusta odlučuje sud koji je donio odluku o izricanju kazne maloljetničkog zatvora u prvom stepenu.

NADZOR NAD IZVRŠENJEM

Sudija za maloljetnike koji je izrekao institucionalnu mjeru upućivanje u ustanovu zavodskog tipa odnosno kaznu maloljetničkog zatvora svaka tri mjeseca obilazi maloljetnika smještenog u Odjeljenju za maloljetnike o čemu podnosi izvještaj predsjedniku suda (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). Kako u najvećem broju slučajeva sudija ne obilazi maloljetna lica u Odjeljenju za maloljetnike u Spužu, on ovlašćuje lice iz Stručne službe da obilazi maloljetnika smještenog u ustanovi. Institut Stručnih službi uveden je Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku. Stručne službe učestvuju u svim fazama, od pripremnog postupka, tokom krivičnog postupka, kroz sprovođenje i praćenje izvršenja krivičnih sankcija (Smjernice za rad Stručne službe sa djecom, maloljetnim učiniocima, žrtvama i svjedocima u krivičnom postupku, 2020). Stručna služba svaka tri mjeseca obilazi maloljetnike, a o uočenim propustima i rezultatima izvršenja institucionalnih mjera dužna je da, bez odlaganja, obavijesti organ starateljstva i Odjeljenje za maloljetnike i daju preporuku za otklanjanje uočenih propusta. O izvršenju institucionalnih mjera Odjeljenje za maloljetnike u kojoj se izvršava institucionalna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa odnosno kazna maloljetničkog zatvora izvještava sud svaka tri mjeseca, organ starateljstva svaka tri mjeseca, a na zahtjev suda i ranije. Ako maloljetnik samovoljno napusti Odjeljenje za maloljetnike (do sada se to nije dešavalo jer maloljetna lica, zbog dužine trajanja mjere ili kazne rijetko napuštaju Odjeljenje, odnosno ne koriste nagrade sa kojih se punoljetna lica obično i ne vraćaju) ili se ne može prilagoditi radu i njenom unutrašnjem redu, Odjeljenje za maloljetnike obavještava sud. Sud može, povodom tog obavještenja, odlučiti da se ova mjera zamijeni drugom vaspitnom mjerom.

POMOĆ POSLIJE IZVRŠENJA VASPITNE MJERE UPUĆIVANJE U USTANOVU ZAVODSKOG TIPA I KAZNE MALOLJETNIČKOG ZATVORA

Po pravilu organ starateljstva bio bi dužan da tokom trajanja vaspitne mjere – upućivanje u ustanovu zavodskog tipa i kazne maloljetničkog zatvora održava stalnu vezu sa maloljetnikom, njegovom porodicom i Odjeljenjem za maloljetnike u kojima je maloljetnik smješten, kako bi se maloljetnik i njegova porodica što bolje pripremili za vraćanje maloljetnika u raniju socijalnu sredinu i njegovo uključivanje u dalji društveni život. Odjeljenje za maloljetnike u kojima se izvršavaju vaspitne mjere upućivanje u ustanovu zavodskog tipa ili kazna maloljetničkog zatvora dužni su da najmanje tri mjeseca prije planiranog otpuštanja maloljetnika o tome obavijeste zakonskog zastupnika maloljetnika, odnosno bliske srodnike sa kojima je maloljetnik živio, kao i organ starateljstva i predlože im mjere koje bi trebalo preduzeti za prihvatanje maloljetnika (Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, 2012). Odjeljenje za maloljetnike u kojima se izvršava vaspitna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa ili kazna maloljetničkog zatvora dužni su da o povratku maloljetnika u porodicu obavijeste organ starateljstva koji bi maloljetniku poslije izvršenja krivične sankcije trebao da pruži potrebnu pomoć. U maloljetničkom pravosuđu to je još uvijek najtanja karika. Na žalost, po izlasku iz Odjeljenja djeca uglavnom budu prepuštena sama sebi ili porodici ako je imaju. Društvo ne pokazuje ozbiljnu brigu za njih.

ZAKLJUČAK

Međunarodna pravila ne mogu da obezbijede savršeni zatvorski sistem, odnosno sistem izvršavanja kazni zatvora te vaspitnih mjera. Međunarodni pravni akti regulišu oblast ljudskih prava ali su države potpisnice obavezne da preduzmu konkretne zakonodavne mjere da bi se spriječio bilo kakav vid zlostavljanja, u našem slučaju Odjeljenju za maloljetnike. Crna Gora je donošenjem Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku napravila veliki pomak u zaštiti osnovnih ljudskih ljudskih prava, u ovom slučaju dječijih prava. Imamo pravosuđe po mjeri djeteta, pravosuđe

koje vodi računa o najboljem interesu djeteta. Kad nam je sve dobro zakonski uokvireno nema razloga da se univerzalna ljudska prava u Odjeljenju za maloljetnike KPD Podgorica ne poštuju. Do sada nije bilo značajnih kršenja ljudskih, odnosno dječijih prava u Odjeljenju za maloljetnike.

Literatura:

1. Gecić, F. (2002). Zatvorska praksa po svetskim standardima, Beograd.
2. Evropska zatvorska pravila. (2006). Dodatak Preporuci Rec.
3. Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. (1950).
4. Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku. (2012). Podgorica
5. Konvencija o pravima djeteta. (1989). UN.
6. Stakić, Đ. (1991). Metodika rada sa maloletnim delinkventima, Dečje novine.
7. Stakić, Đ. (2009). Sistem ustanova ili ustanova kao sistem, Istraživanja u specijalnoj pedagogiji, Beograd
8. Skup minimalnih pravila. (1955). UN
9. Smjernice za rad Stručne službe sa djecom, maloljetnim učinocima, žrtvama i svjedocima u krivičnom postupku. (2020). Podgorica.
10. Ustav Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 001/07 od 25.10.2007, 038/13 od 02.08.2013).

RESPECT FOR UNIVERSAL HUMAN RIGHTS IN THE JUVENILE DEPARTMENT OF KPD PODGORICA

Summary

Every human being is born free and equal in dignity and rights. Since then, many international documents have been adopted that protect people, but the Universal Declaration of Human Rights (1948) is something that founded all other documents and declarations and opened the way for further progress of society and humanity in general. However, international rules and guarantees are not always a guarantee that the rights of the weak will be preserved. Those standards were adopted in the best of intentions, recognized by the largest number of countries and exclusively intended for the benefit of all mankind. If human rights are inalienable and cannot be taken away for any reason, it means that they belong to all people, including those who are serving a sentence. However, international rules cannot ensure a perfect prison system. Rules, which prescribe international conventions, should be the basic minimum that prisons should not neglect because they provide the minimum conditions for the humane and efficient performance of the role entrusted to prisons. For this reason, in Montenegro, as in other countries of the region, the basic principle of the criminal-legal system was established, which promotes respect for the human dignity of the person and a humane attitude towards man. When it comes to juvenile perpetrators of criminal offenses in Montenegro, on December 20, 2011, the Parliament of Montenegro passed the Law on treatment of minors in criminal proceedings, which regulates the treatment of minors as perpetrators of criminal acts, children and minors as participants in the proceedings. , which is based on respect for human rights and basic freedoms while respecting the best interests of minors, taking into account their maturity, level of development, abilities and personal characteristics, as well as the severity of the criminal offense, with the aim of their rehabilitation and social reintegration. With the adoption of this Law, a new period begins in juvenile justice in Montenegro. According to the International Convention on the Rights of the Child, all activities concerning minors must be carried out in their best interest. Therefore, deprivation of liberty must be a measure that is applied only as a last resort and in the shortest possible form and only in special cases. With the adoption of this Law, a new period begins in juvenile justice in Montenegro. According to the International Convention on the Rights of the Child, all activities concerning minors must be carried out in their best interest. Therefore, deprivation of liberty must be a measure that is applied only as a last resort and in the shortest possible form and only in special cases.

Keywords: *Universal Declaration of Human Rights, Law on treatment of minors in criminal proceedings, minors as perpetrators of criminal acts.*